

Estudis Universitaris — 202

TOM COLOMER SAUS

La democràcia com a fi és la fi de la democràcia

Premi València Nova 2026

 **Diputació
de València**

Cultura

**institució
alfons
el magnànim**

València, 2026

Obra guanyadora del Premi València Nova 2026 convocat per la Institució Alfons el Magnànim — Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, i atorgat per un jurat presidit per Francisco Teruel Machí, diputat de Cultura de la Diputació de València, i integrat per Carme Navarro Dolz, Clara Colomina Martínez, Amadeo Serra Desfilis, Xavier Agustí Campos i, com a secretària, Immaculada Carbó Fons.

Edició composta amb lletra Andralis ND OSF i Andralis ND SC, impresa en l'interior sobre paper Prinset Ivori de 90 g/m² i en la coberta sobre cartolina Twil blanc natural de 300 g/m².

© 2026, Tom Colomer Saus

© 2026, d'esta edició:
Institució Alfons el Magnànim
Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació
Diputació de València
Corona, 36 — 46003 València
Tel.: +34 963 883 169
magnanim@dival.es
www.alfonselmagnanim.net

ISBN: 978-84-1156-137-2

DL: V-4062-2026

Disseny de la col·lecció: Fèlix Bella
Redisseny de les cobertes de la col·lecció: Joanrojeski Estudi Creatiu
Disseny de la coberta: Carles Rodrigo
Maquetació: Quinto A Estudio Gráfico
Impressió: Impremta Diputació de València

«Si no sabían por qué ganamos,
¿cómo van a saber por qué perdemos?»
Johan Cruyff

«La història no es repeteix però rima»
Mark Twain (atribuït)

Índex

Pròleg	11
La crisi de referents	15
L'hegemonia mundial	23
Plató, un antidemòcrata	31
La democràcia com a fi	41
Aristòtil dessacralitza	53
Pax augusta	65
La hibernació de la democràcia (Imperi, medievalitat, edat moderna)	89
La guillotina	111
Els feixismes	127
Avui	161
Demà	169
Epíleg	173

Pròleg

Barça o Madrid, carn o peix, gats o gossos, esquerres o dretes, *team* Jacob o *team* Edward, Orient o Occident, mar o muntanya, llevar-se d'hora o anar a dormir tard, estiu o hivern, cafè o te, platja o piscina, cervesa o vi, Piqué o Shakira, apol·lini o dionisiac, dormir amb mitjons o sense, sort o destí, etc. Entre totes les categories més o menys absurdes en les quals podem dividir el món —algunes de les quals, ho admeto, em fugen absolutament— i ens podem posicionar amb més o menys facilitat, se me n'acut una per distingir, també, dos tipus molt diferents de persona: els que es van interessar per la democràcia abans dels seus primers pèls públics (re, un borrissolet prepúber) i els que no.

Jo em recordo perfectament amb set o vuit anys passejant donat de la mà de mon pare quan se'm va acudir preguntar-li no què volia dir democràcia o si la democràcia era el sistema que ens governa, no, sinó com és que tots plegats hem acceptat la democràcia com a règim útil. Recordo uns quants passos en silenci abans que mon pare respongués. «Perquè és el més just dels sistemes injustos». Si recordo aquesta anècdota de fa vint anys tan cristal·linament no és per altra cosa que per la brillantor d'aquella resposta oracular. Com mai no hauria fet la Pítia de Delfos, però, mon pare va seguir parlant per aclarir l'enigma. Em va explicar, Rambla amunt, que tots els sistemes de govern són injustos per naturalesa perquè es basen en la imposició d'unes idees sobre de la comunitat, unes idees que mai no satisfan tothom, i que de tots els sistemes injustos, la democràcia és el més just que ens hem sabut dissenyar, perquè és el poble que escull qui l'ha de governar. Sort de l'explicació

posterior, penso ara, perquè, amb vuit anyets que devia tenir, tot i l'impacte profètic de la primera sentència, probablement no m'hauria donat per respost.

Durant uns anys això ja em va valdre. Devia ser deu anys més tard, a una classe d'història de batxillerat, quan se'm va tornar a disparar el talent per fer preguntes adequades —als vuit, als divuit... ara, amb vint-i-vuit, m'hauria de tornar a tocar una bona pregunta, potser la que intentarà respondre aquest assaig. A la classe d'institut no preguntava per la democràcia en sí (que amb divuit anys ja sí que tenia algun pèl, i no precisament borrissolet) sinó per què el poble, un cop l'havia coneguda i aconseguida, no se'n sortia a mantenir-la, per què estava disposat —i sembla que encantat!— a desprendre-se'n, per què Roma adorava (i divinitzava!) Cèsar August, per què França aclamava Napoleó, per què Atenes volia recuperar Alcibiàdes, després d'haver-lo expulsat per tirà. Silenci. Les partícules de guix en suspensió en una classe de les d'abans, sense retoladors ni pissarres blanques ni pantalles (uf!). Alguna cadira grinyolar de companys visiblement menys interessats que jo en aquest tema, una llum càlida i tamisada de migdia omplint tota l'aula. El professor d'història va somriure una mica i va seguir amb el seu temari, privant-me de resposta (era molt difícil, igualar el nivell mític del meu pare deu anys abans, que encara ressonava Rambla amunt) no per incompetent, que no ho era gens, al contrari, en tinc un gran record, sinó perquè es deu fer difícil de respondre això sense prendre's tota la classe, suposo, i a batxillerat, és clar, cada minut és or. O perquè no volia entrar al merder que és haver de justificar que la democràcia és bona. Així, per naturalesa. Igual que el bròquil és bo o el *cowboy* als westerns és el bo o raspallar-se les dents és bo o els Beatles són bons. Hi ha coses que són bones i punt, i no admeten massa crítica. En un mon regit per aquesta dicotomia absurda, per aquest tan pobre dualisme moralitzant, pel paradigma maniqueu del bo i el dolent, és molt difícil posar segons què llargament acceptat en

judici. Igual que no va molar que es digués que la terra no era el centre de l'univers i que donava voltes al sol, no va agradar que es demostrés que la carn vermella, i abans el tabac, estan vinculats amb seriosos problemes de salut, va costar admetre, fins que ja va ser del tot irrefutable, que venim del mico i no d'argila i costella. És molt difícil, posar segons què en judici, així que la democràcia és bona i a callar (i alerta perquè aquesta negativa del diàleg —gens democràtica, per cert— serà font de problemes, ja es veu a venir), és bona fins i tot quan no produeix bons resultats, fins i tot quan no governa virtuosament, fins i tot quan ataca els seus principis fonamentals, quan s'autofagocita. La democràcia és bona perquè és democràcia. És un bé en si mateixa. Una mena de punt i final del pensament polític. Com d'arrogant és considerar que ja hem excel·lit i som al cap del carrer del progrés, que ja ens hem passat el joc, que ja hem derrotat l'últim Bowser? Ja es veu per on s'anirà i ja s'intueix com d'incòmoda és la pregunta dels vint-i-vuit.

Encetem un viatge apassionant per la història de la democràcia i de la no-democràcia des dels seus orígens a l'Atenes clàssica fins als nostres Parlaments i noticiaris actuals no per clamar que la democràcia no val re, en aquest equip mai no m'hi trobareu, sinó per resseguir les seves petjades a través dels segles i veure què tenen en comú, veure si la manera com hem entès i aplicat aquella bona idea grega és, en realitat, la bona.

La crisi de referents

Els millors herois són els que trenquen el sistema

Algú ha vist mai un nen jugant a ser arcont? Cap criatura ha fantasiejat mai amb ser cònsol. Ser membre responsable d'una assemblea deliberativa no ha estat mai el somni de ningú. Però, i conduir el nostre exèrcit invicte a lloms de Bucèfal? Qui no s'ha imaginat creuant el Rubicó amb el cap ben alt, conscient que algun déu el protegeix? No em deixareu sol admetent que soc l'únic que enmig d'una nevada mira l'infinit i col·loca quatre dits entre dos botons de la jaqueta tot deixant l'índex fora només per respirar fons en italià vencedor. Potser, els més entremaliats, han jugat també a ser Alcibiades.

No és una casualitat menor. Els personatges més fascinants de la història occidental no són els que preserven els sistemes, són els que els trenquen. I no em tragueu el tema de Constantí —tot i que la reforma és més aviat religiosa, està bé— perquè no acabo. No admirem els mantenidors de la norma sinó aquells que apareixen per trencar-la, quan la norma ja no funciona. Homes —gairebé sempre homes— que apareixen en moments de crisi profunda i que prometen el que els règims del moment ja no saben ni poden garantir: ordre, victòria, estabilitat, sentit. Varia una mica en cada cas concret. És apologia del feixisme, que la història hagi idolatrat aquests referents?

Aquest fet que sembla anecdòtic —a qui hem admirat, des de sempre— amaga una intuïció inquietant: quan un sistema polític deixa de produir bé, comença a produir nostàlgia d'autoritat. I més endavant ho defensaré des d'un punt de vista científic, que m'he format molt, abans d'escriure això, tot i que, en veritat, n'hi ha prou amb mirar com van, avui, les enquestes, i què auguren.